

פרקי התבוננות וחיזוק מתוך שיעוריו של הגאון רבי אהרן שווב שליט"א

**להתבונן • להתקדם • להתרומם!**

## להתקדם

מאמרים בדרכי ההנהגה ותיקון המידות שנמסרו על סדר הספר הקדוש "תומר דבורה"

מדת המלכות  
**כיצד מעשי הצדיקים מגלים את הקב"ה בעולם?**

האדם יכול להגיע לבחינת 'נישואין' ביחס לשכינה

במאמר הקודם עמדנו על דברי הרמ"ק המחודשים בנושא האפשרות של האדם להתחבר למידת המלכות באופן הדומה למערכת הנישואין שבין איש לאשה, וכשם שהאיש משפיע לרעייתו שפע רוחני, כך לאדם יש יכולת להשפיע אל השכינה במאמר הקודם הצגנו ביאור לדברים בדרך אחת, וכעת נעמיק בכך יותר.

### האשה מפרטת את מעשי האיש

יסוד הדברים מתבסס על כך שעיקר הקשר בין האיש לאשה הוא בכך שהאיש מביא את השפע, והאשה מפרטת ומוציאה אותו לגילוי בפועל. וכדברי חז"ל (בכמות סג.) שהאיש מביא מהשדה חיטים והאשה עושה מהם לחם, האיש מביא מהשדה פשתן והאשה עושה ממנו בגדים.

הבעל מביא חומר מרוכז וגולמי שאינו מתאים לפיותיהם של הילדים, והאמא מפרטת ומכינה מזון ריבוי של דברים כפי הנצרך והמותאם לכל ילד בפני עצמו. לאחד לחם קשה ולאחד רך, לאחד לחמניה ולאחר דייסה. וגם בבגדים כל ילד מקבל סגנון שונה לפי עניינו.

באותה מידה, מתחדש כאן, שלאדם יש אפשרות להתחבר עם השכינה ביחס דומה, שבו הוא יביא את שפע הקדושה והרוחניות לשכינה, והיא תקבל ממנו ותפרט את הקדושה הזו באופן המורחב ביותר היכול להתגלות בעולם.

ונבאר כיצד זה נעשה.

### השכינה מפרטת את הגילויים האלוניים

מהותה של מידת המלכות, הנקראת גם 'שכינה', היא לפרט ולהוציא לגילוי אל האורות העליונים של הקב"ה. וזאת מפני שהאורות העליונים והספירות הקדושות אינם ניתנים להשגתנו אנו הנמצאים בעולם התחתון, ורק באמצעות הפירוש שנעשה על ידי השכינה, ומשתלשל לגילוי באופן הנתפס בעולמינו - יש לנו יכולת להשיג את מגוון הגילויים האלוניים.

על כך כותב ה'שערי אורה' (שער ראשון):

"ע"י השם הראשון שהוא קרוב לכל הנבראים, ובו נכנסים לפני המלך הו"ה יתברך, ואין דרך בעולם לראות פני המלך יתברך אלא על ידי שם זה, הוא השם הנקרא אדנ"י (מידת המלכות)".

והנה, ההשגה שאנו יכולים להשיג בהקב"ה, היא הכרת רצונו יתברך. והדרך להשיג זאת היא בראש ובראשונה באמצעות לימוד דברי התורה, שהיא גילוי רצונו יתברך כפי שכתב בעצמו ומסר לנו, וכמו שאמרנו בגמרא (שבת קה.) "אנכי נותריקון - אנא נפשי כתבתי יהיבית" [אני את עצמי כתבתי ונתתי].

ובתורה יש שני חלקים: תורה שבכתב ותורה שבעל פה. כאשר 'תורה שבכתב' היא כנגד 'קודשא בריך הוא', והיא כתובה באופן מרוכז

התבוננות מעמיקה ומחזקת במוסרי הפרשה

**להתבונן**

## לחיות את הבית מדרש של רשב"י באמונה ובטחון

יסוד משנתו של רשב"י - התלות הגמורה בהקב"ה

בבית מדרשו של רשב"י למדנו יסוד עיקרי לחיי היהדות:

החובה להיות תלוי באופן תמידי אך ורק בידיו של הקב"ה.

במקום אחד אמר רשב"י (מכילתא שמות טז, ד):

לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן.

ולשאלת תלמידו, מדוע ירד המן בכל יום ולא פעם אחת בשנה, השיב רשב"י (יומא עו.):

משל למה הדבר דומה -

למלך בשר ודם שיש לו בן אחד. פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה. עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום.

אף ישראל, מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים, היה דואג ואומר: שמה לא ירד מן למחר ונמצאו כולם מתים ברעב. נמצאו כולם מכוונים את לבם לאביהן שבשמים.

מציאות התורה בישראל היא רק כאשר מחוברים ודבקים להקב"ה, וזאת רק באמצעות הרגשת התלות התמידית בהקב"ה.

כפי שביארנו מספר פעמים, הכח היחיד לחבר שני דברים ולעשותם אחד, הוא רק באמצעות התלות, כמו תמונה תלויה על מסמר, וכמו אבר שהנשמה תלויה בו.

כך גם החיבור הגמור עם הקב"ה נעשה רק באמצעות הרגשת התלות הגמורה שלנו בו ובהשפעתו.

במקום אחר, ביקשו תלמידי רשב"י רוחה ו'בטחון כלכלי' לטווח ארוך, ורשב"י אמר שזה יגרע להם מחלקם בעולם הבא (ראה שמות רבה נב, ג).

הסיבה לכך היא, משום שכאשר יש לאדם ריבוי ממון והוא בוטח בכספו, בזאת הוא מסיר את בטחונו בהקב"ה, ומרגיש כאילו משהו או מישהו אחר דואג לו. וזה מבטל את החיבור הגמור בינו להקב"ה.

**רשב"י מסר נפשו להודיע שאיננו נמצאים תחת האומות**

המעשה המפורסם ביותר על רשב"י, שבעקבותיו ברח למערה, הוא המובא בגמרא (שבת לג.):

פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהן של אומה זו: תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות. רבי יוסי שתק.

נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר: כל מה שתקנו - לא תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שווקין - להושיב בהן זונות, מרחצאות - לעדן בהן עצמן, גשרים - לטול מהן מכס.

ותמוה, מה ראה רשב"י לומר את דבריו? מדוע היה חשוב לו כל כך להצהיר שכל מה שעשו הרומאים היה רק לצורך עצמם? ובפרט שבזאת הוא הסתכן בחייו!

אלא שרשב"י נאמן לשיטתו, מסר נפשו כדי להכריז באופן ברור: אנחנו לא תלויים בהם! רק הקב"ה משפיע לנו, ואין לנו שום דבר שאנו מקבלים מהם!

בזאת חניך אותנו רשב"י שלא לחוש רגשי נחיתות וכביכול 'הכרת הטוב' כלפי הרשויות שאינם כפופות לקב"ה, שלכאורה דואגים לנו לתשתיות מסודרות ולשדרוג איכות החיים. שכן כל מה שעשו לצורך עצמם עשו, ואנו מושפעים רק מהקב"ה, ותלויים רק בידיו!

וממילא ההכרת הטוב והמחויבות שלנו היא אך ורק לבורא יתברך שמו!

**גם בעומק הגלות לא תשתכח תורה של "אוכלי המן"**

כאשר רשב"י הבטיח "שלא תשתכח תורה מישראל", הוא לא דיבר על קריאת ספרי קודש בבית המדרש, כי זה יכול להיות גם בלא חיבור אמיתי להקב"ה, וגם לא כשאנחנו במצב של "אוכלי המן".

מדברי רשב"י ש"לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן" למדנו שתורה לאמיתיה היא רק כזו שבאה מתוך דביקות בהקב"ה, ומתוך הרגשת תלות גמורה אך ורק בידיו של הקב"ה. באמונה ובטחון שאין עוד מלבדו שום כח משפיע.

והבטחות של רשב"י היא שגם במצב של חושך גלותנו, בהם אנו כביכול נתונים תחת כוחות זרים, ולכאורה מושפעים מהם ולא מהקב"ה - עדיין ישארו לכל הפחות 'יחידים' שיחיו באמונה ובטחון שהם תלויים רק בידיו של הקב"ה, בבחינת 'אוכלי המן'.

**מלחמת העולם השלישית - הרוחנית קשה יותר מהשנייה**

על פי יסוד זה של רשב"י, נבא להתבונן בעבודת האמונה המיוחדת הנדרשת מאתנו בתקופה זו של 'עקבתא דמשיחא' -

הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל סיפר באחת משיחותיו (לב אליהו ח"ב עמוד קעב):

שמעתי מהגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, שאמר בשם מרן החפץ חיים זצ"ל, שחז"ל

וברמזים שאי אפשר להבין מצד עצמם, ולעומת זאת, התורה שבעל פה היא כנגד 'שכינתיה' (הקדמות תיקון ז' יז), ועניינה הוא לפרט ולהרחיב את הגילוי האלוהי שמוסתר וטמון בתורה שבכתב. ורק על ידי הפירוט של התורה שבעל פה ניתן להשיג את הרוחב והעומק של רצונו יתברך.

ובזאת נמצא שהתורה שבעל פה דומה לאשה הלוקחת את החיטים שהביא האיש והופכת אותם למאכל מוכן, ואף מתאימה לכל אחד מבני המשפחה את המזון הנדרש במדויק עבורו. כך גם השכינה מגלה את הטמון ב'תורה שבכתב' בכדי שלכל אחד ואחד מישראל יהיה חלק מותאם בתורה, לפי אישיותו ותיקונו בעולם.

## גילוי רצון ה' דרך מעשי הצדיקים

והנה, יש דרך נוספת לגלות את רוחב ועומק רצונו יתברך, וגם בה שייך גילוי מפורט בבחינת 'תורה שבעל פה', וזאת באמצעות התבוננות במעשי הצדיקים.

כשהצדיק מקיים בפועל את המצוות, ומתנהג בהליכות שתואמות את רצון ה', הוא מייצר גילוי מוחשי בעולם הזה לרצון ה'. עד שניתן להצביע עליו ולומר 'פעולה זו היא המוחשה של רצון ה' במציאות העולם הזה'. 'הנהגה פלונית היא מימוש רצון ה' בתורתו'.

וכשם שניתן ללמוד הלכות מספרי הלכה, והדרכות בענייני מוסר מספרי מוסר, כך באותה מידה ניתן להתבונן על הליכותיהם ומעשיהם של הצדיקים, וללמוד מהם הלכות והנהגות בכל תחומי החיים.

כשם שניתן להביט בספר תורה וללמוד בו מהו רצון ה', כך ניתן להביט ב"ספר תורה חי" מתוך הבנה שיקיים זה מה שכתוב בו, ולהבין את ההרחבה והפירוט של רצון ה' באופן המתגלה בעולמו.

על דרך זה ביארנו במקום אחר ('יומן הימים הנוראים') את הסיבה להזמנת ה'אושפיזין' בחג הסוכות. מפני שעבודתנו בחג הסוכות היא להוריד את 'האורות הגבוהים' של יום הכיפורים למימוש בחיי המעשה, ולשם כך מזמנים את הדמיונות האנושיות שהצליחו להוריד את המידות העליונות לעולם הזה ולחיות איתם במימוש השלם ביותר. לדוגמא: ביום הראשון מתמקדים באופן של מימוש מידת החסד האלוהית בחיי המעשה בעולם הזה, ולשם כך לומדים את מעשיו של אברהם אבינו, וכן הלאה.

ועל כך אמרו בגמרא (כתובות ה'). "גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ", כי מעשי שמים וארץ מגלים את רצון ה' באופן כללי, ומעשי צדיקים מגלים באופן מוחשי הרבה יותר, על ידי עצם העשייה, ועל ידי מסירות נפשם על כך.

וכן אמרו חז"ל (ב"ב עה'): "עתידין צדיקים שנקראין על שמו של הקב"ה", כי בכך שהם נעשים דומים לעליון ופועלים בכל מעשיהם רק על פי רצון ה', נמצא שהם 'בית מדרש לגילוי הקב"ה בעולם', ועל ידי הסתכלות בהם ובמעשיהם ניתן ללמוד את רצונו יתברך.

וזו המעלה הגדולה של 'שימוש תלמידי חכמים', כמאמר חז"ל (ברכות ז'): "גדולה שמושה של תורה יותר מלמודה", מפני שעל ידי שימוש תלמידי חכם ניתן ללמוד מהליכותיו ומעשיו את רצון ה' בהרחבה ובפירוט. ועד כדי כך, שאמרו חכמים (סוכה כא) "מנין שאפילו שיחת תלמידי חכמים צריכה לימוד - שנאמר ועלה לא יבול". כי הצדיק מגלה את רצון ה' אפילו בשיחותיו והליכותיו הגשמיים.

נמצא שאדם המקיים מצוות בצורה מושלמת, ממחיש ומגלה בעולם את רצונו יתברך, ובזאת הוא מעביר שפע אל השכינה, שכדרכה - מקבלת את מעשיו ומפרטת אותם למגוון הגילויים האלוהיים הטמונים בהם, ומגלה אותם בעולם, ונותנת לברואים אפשרות להשיג אותם בכל אופני הגילוי.

אומרים שמלחמת גוג ומגוג תהיה שלש פעמים.

זה היה אחרי המלחמה העולמית הראשונה. ואמר החפץ חיים, שהמלחמה הזאת תהיה מלחמת גוג ומגוג הראשונה, ובעוד בערך עשרים וחמש שנה תהיה עוד מלחמה עולמית שניה, שהמלחמה הראשונה תהיה כאפס נגדה.

ואחר כך תהיה מלחמת גוג ומגוג שלישית, שהיא תהיה מלחמה על הרוחניות, והמלחמה השניה תהיה כאפס נגדה!

מי שקרא או שמע קצת על מאורעות מלחמת העולם השנייה - השואה האיומה, נחשף לכמות של רצח ורוע בלתי נתפסים בשלל אנוש. חסר זהו דבר שלא יאומן, שאדם משוגע ולא השכלה יוביל את העולם כולו למקום נורא שכזה. ועל כך נאמר (דברים לב, כט-ל):

לו חכמו ישיכילו זאת... אם לא כי צורם מכם וו' הסגרים.

ולאור זאת נשאל:

לאחר שאנו יודעים מה עברנו במלחמת עולם השנייה, כיצד ניתן להבין את דברי מרן החפץ חיים וצ"ל שמלחמת העולם השלישית - על הרוחנית - תהיה קשה הרבה יותר?

הלא אנו ב"ה לומדים תורה בשיבות ובכוללים, היכלי התורה פורחים, ובסך הכללי אין מלחמה כזו נוראית על חיי הדת, בפרט לא בעוצמה שניתן לומר על מלחמת העולם השנייה שהיא "כאפס לעומתה".

כיצד נבין אל נכון את דברי החפץ חיים וצ"ל, שהיה חכם עדיף מנביא וחזה את העתיד להיות?

## "גלות" היא שהיהודי נמצא תחת הגוי

כדי לבאר זאת, נקדים ונחדד מהי ההגדרה של "גלות" -

כאשר יש סבל רב, ואפילו כאשר מתים אלפי אנשים, זה כלל לא מוגדר כמהות ה"גלות". ודאי שזהו מצב נורא ואיום, אבל לא ניתן להגדיר זאת כ"גלות".

הרי כשהסיבה היא מגיפה טבעית, אנו מבינים היטב שלא ניתן להגדיר זאת כגלות. ואם כן, גם כשהסיבה היא רשעות של גויים שפלים, עדיין אי אפשר להגדיר זאת כגלות.

פירושה של "גלות" הוא: שהיהודי נתון מתחת הגוי.

יהודי הוא נזר הבריא, הכל נברא בשבילו והכל טוב סביבו. הוא העליון מעל כל גויי הארצות. וכשהגוי מכה את היהודי, לא הכאבים הם הגלות, אלא זה שהיהודי מושפל תחת הגוי הערל שכביכול נמצא במעמד עליון לעומתו, זו הגלות!

גלות כזו היא לא רק כשסובלים. אפשר לחיות חיי רווחה ועדיין להיות ב"גלות", ואפילו גלות קשה יותר. אם היהודי מרגיש שהוא תחת הגוי, מקבל ממנו את השפעתו, והוא האחראי שדואג לו ושומר עליו וכיוצא ב, הרי הוא נתון ב"גלות".

ההימצאות ב"גלות" היא ענין של מבט. ולכן ניתן לסבול הרבה ולמרות זאת לא להיות במצב של "גלות".

מסופר על האדמו"ר מקלויזנבורג וצ"ל שכאשר הכה אותו אחד הנאצים במכות שיש בהם כדי להמית, עמד לידו יהודי חילוני ושאל: האם גם עכשיו הרב'ה אומר "אתה בחרתנו מכל העמים"? השיב לו האדמו"ר: בודאי, עכשיו יותר מתמיד,

כשאני רואה את האפשרות השניה להיות כמו 'חייית האדם' הזו!...

האדמו"ר מקלויזנבורג וצ"ל לא ראה לרגע אחד את הנאצי כמי שנמצא מעליו. הוא התייחס אליו כמו לכלב טורף שמתנפל ונושך. אין מי שיטעה לרגע ויחשוב שמא הכלב יותר עליון ממנו, ולרגע לא תתעורר השאלה "מה עם ה'אתה בחרתנו'...". כי האדם מעולה מן הכלב גם כשהוא חוטף ממנו מכות ונשיכות כואבות.

אדרבה, כשהיהודי מבחין בטירוף והרוע שנוטף מהגוי, הוא מבין יותר כמה הוא זכה להיות מעולה ממנו, ולכן ה"גלות" כלל אינה קיימת במצב כזה.

הצרות והייסורים הם עונשים מאת ה', בין אלו שבאים מאסונות טבע ומבעלי החיים, ובין אלו שבאים מן הגויים. אך לעולם אין זה משנה את היותו של היהודי נזר הבריא בן של מלך בעולמו הנפלא של הקב"ה.

## המלחמה האחרונה - גלות תחת תקציבים וכוחות בטחון

על זה נטושה המלחמה האחרונה, והיא קשה לאין ערוך מהמלחמה השנייה.

ה"גלות" של להיות תחת שלטון שאינו הקב"ה, קשה מאוד.

ולבני ארץ ישראל היא קשה יותר, משום שאנו חיים במדינה לכאורה מבוססת וחזקה, עם ראש ממשלה בעל בטחון עצמי אשר נותן תחושה של ביטחון ושלטון, ויש כאן צבא ומשטרה, תקציבי חינוך ופיתוח, ומערכת שלילמה שמתנהלת בהתעלמות מוחלטת מקיומו של הקב"ה.

מי שחש שהמערכת במדינה מגינה עליו ודואגת לאיכות חייו, הרי הוא נתון בגלות עצומה, משום שהוא למטה והמערכת היא עליונה ממנו.

תחושת הנחיתות כביכול אנו מתקיימים בזכות תקציבי השלטון הכפרי או באמצעות השמירה של חיילי הצבא, היא הגלות החמורה ביותר.

אך מי שמביט אל האמת, הרי שהוא עליון על כל הארץ, ואין לו בטחון בשום אחד משלטונות הטבע, אלא רק בה' אלוהיו. הוא חי מתוך תלות גמורה בהקב"ה, ואינו שם את יתבו בכסף ובזהב, או בכוחות השלטון וה"בטחון".

## הבה נצא מן הגלות!

בידינו לצאת מן הגלות הזו!

נבדוק את עצמינו: רְצוּצִים, בְּמָה אִתָּם בּוֹטְחִים!?

ונקיים את דבריו של דוד המלך (תהילים קטו, ג-ה):

אֶל תִּבְטְחוּ בְּגִדִּיבִים בְּכֵן אֶדָם שְׂאִין לוֹ תְּשׁוּעָה.

אֲשֶׁרִי שְׂאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ, שָׁבְרוֹ עַל ה' אֱלֹהָיו!

עלינו להתחבר להקב"ה, לבטוח רק בו, ולהאמין באמונה שלימה שרק בו אנו תלויים, ואין לשום כח אחר בבריא יכולת להועיל או להרע לנו!

ועל ידי חיזוק הבטחון בהקב"ה, נזכה להארת התורה בחג השבועות, וכפי שאנו מתחננים ומבקשים בכל יום:

בעבור אבותינו שבטחו בך - ותלמדם חוקי חיים!

## משמעות עניי הכבוד וסלוקם בעקבות חטא העגל התנאי המהותי כדי להיות מוזהגים בהשגחה פרטית

עד שיפוח היום ונסו הצללים, סב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על הרי בתר // פרק ב, פסוק יז

### מה המשמעות שחטא העגל נעשה דוקא בתקופת החום הגדול

פסוק זה מסיים את פרק ב', שמתאר את השוני המהותי בין כלל ישראל לאומות העולם, ואת תהליך הבחירה בכלל ישראל והציאה ממצרים וקריעת ים סוף.

בפסוק הנוכחי נחשלת לעינינו השאלה של חטא העגל על הקשר שלנו עם הקב"ה - נושא שיתבאר בהרחבה יתירה בפרק הבא. מפרש הגר"א:

**"עד שיפוח היום"** - פירוש, שגבר חום היום מאוד בעת שעשו את העגל, ואז "נסו הצללים" - הם עניי הכבוד שהיו כצללים לישראל.

כלומר, התקופה שבה נעשה חטא העגל - בחודש תמוז, היא מהחודשים החמים ביותר בשנה - "שגבר חום היום מאד". וכתוצאה מן החטא הסתלקו עניי הכבוד שתפקידם לעשות "צל" לישראל, וממילא הם נחשפו לחום הגדול שהיה באותו זמן בבריאה.

עליו להבין תחילה, מה הקשר של החום הגדול הקיים באופן טבעי - לעשיית חטא העגל. מדוע "עניי הכבוד" מוגדרים כ"צללים", ומה המשמעות הפנימית של סילוקם והחשיפה לחום הטבעי החזק.

### מה השייכות של אומות העולם למזג אוויר קיצוני

על מציאות החום הגובר בחודש תמוז, מצינו בדברי הוזהר הקדוש (שמות יב):

**"ותצפתו שלשה ימים - אלון תלת ירחין דדינא קשיא שריא בעלמא, ומאי נינהו תמוז אב טבת".**

[זה שלשת החודשים של החורבן. י"ז בתמוז ט' באב ו' בטבת].

מבאר המהר"ל (נצח ישראל פ"ח): המשותף לשלושת חודשים אלו שהם חודשי חורף וקיצוני - חם מאוד או קר מאוד, ולכן בחודשים אלו הגילוי של הקב"ה נסתר ויש לאומות העולם כח יותר חזק. ואף זה סיבה לחטא העגל ולנפילות של ישראל בתקופה זו.

דברי המהר"ל צריכים ביאור ממש: הלא הגויים לא נהנים מחום או קור קיצוני, ואם כן, מדוע חודשים אלו נחשבים לזמן שבו שליטת האומות גוברת?

### בקשת ישראל שלא יחליפם באומה אחרת

בהמשך הפסוק, נכנסת ישראל פונה אל הקב"ה, כפי שמבאר הגר"א:

**"סב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על הרי בתר"** - פירוש, בזמן שעשו העגל ידעה נכסת ישראל שאי אפשר בשום אופן שיהיה עמה, ויִרְאָה שמה יבחר לו אומה אחרת, ואז אמרו ישראל להקב"ה: "סב דמה לך דודי לצבי" - פירוש, שתרין ממני, אך אל תתמנהם בדרך, כי פן תדבק באומה אחרת חס ושלום.

אלא סוב לו ותרין "על הרי בתר" - פירוש, הרים גבוהים מאוד שהם חדים ואין שם שיבוש כלל. והענין שאמר שתמתין על הרי בתר - פירוש, אצל האבות.

משל לאשה שסרחה על בעלה, ועזב בעלה אותה, ויִרְאָה שמה כשיהיה במדינה אחרת יבחר אשה אחרת וישתנה, לכן בקשה ממנו לכל הפחות "מי יתן במדבר", שלא תראה אשה אחרת לבוהר לך במקומי.

ויש להבין מה פשר הדמיון בין ה'אבות' להרים הגבוהים.

### צל - השגחה של כח עליון

נפתח לבאר את תחילת התהליך, מהו ה"צל", ומה משמעות הסרת הצל מישורא.

רבינו בחיי (במדבר יד, ט) על הפסוק **"סר צלם מעליהם"**, מבאר שהמושג "צל" מבטא השגחה של כח עליון על האדם:

סר צלם מעליהם - יכנה הכח שיש להם למעלה בלשון "צל", לפי שהוא מנין על האומה בצל המנין מפני החמה.

לאור זאת, נבאר את תוכן הפסוק הנוכחי -

יש בעולם שתי הנהגות: הנהגת הטבע הכללית, והנהגת הקב"ה שהיא בהשגחה פרטית.

עניי הכבוד היו הנהגה של 'השגחה פרטית', שיצרו מקום מיוחד המותאם לכלל ישראל בהליכתם במדבר, ישרו את השטח והעניקו טמפרטורה מתאימה וכדומה. ובאמצעות זאת כלל ישראל הלך במדבר, למרות שלפי הטבע הכללי הוא מקום שלא ניתן להתקיים בו.

זו הסיבה שעניי הכבוד מוגדרים בפסוק זה בכינוי "צללים" - מפני שמדובר על כך שהם העניקו לכלל ישראל הגנה והשגחה פרטית, כפי שמוגדר במושג "צל".

### ה' צילך - תנאי מהותי כדי לזכות להשגחה פרטית

והנה, הנהגה זו של 'השגחה פרטית' פועלת על האדם רק כשהוא מאמין בוטוח בה, ומכניס עצמו תחתיה.

זאת למדנו מדברי המדרש שהובאו בנפש החיים (ש"א פ"ז):

אמר דוד: **"ה' צלך על ידי ימין"**. מהו ה' צלך? כצלך. מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך, ואם אתה בוכה הוא בוכה כנגדך, ואם אתה מראה לו פנים עזומות או מוסברות אף הוא נוהן לך כך.

אף הקב"ה - ה' צלך, כשם שאותה הוה עמו הוא הוה עמך.

לכאורה, מדוע הפסוק צריך להשתמש דוקא במשל של 'צל', הרי לכאורה ניתן להשתמש במשל של מִרְאָה, שיוצרת תמונה המבטלת לאדם בצורה מדויקת ומלאה יותר, כמו שנוכח בפסוק (משלי כו, טו) **"כפמים הפנים לפנים פן לב האדם לאדם"**, שהמים יוצרים כמין מִרְאָה מול האדם.

אלא שכאמור, ה'צל' מבטא השגחה עליונה על האדם, והפסוק ה' צלך' בא למדנו שהאופן בו פועלת 'השגחה פרטית' על האדם, תלוי ברמת האמונה של האדם בהשגחה זו, ועד כמה הוא מבטל עצמו תחת הנהגה זו. שכמו שהצל פעיל רק בשעה שהאדם מתגלה מול השמש, כך ההשגחה הפרטית קיימת רק כשהאדם מעמיד את עצמו מול ההשפעה של הקב"ה.

### שורש הפגם של חטא העגל

והנה, בעת חטא העגל, היה נראה לכלל ישראל שמשו רבינו הסתלק, ולכן חשבו שהוא חסר, והם רגישו שהם זקוקים בכיכול למשהו מוחשי להאחז בו, ולכן יצרו את העגל.

במעשה זה הם הראו את חוסר אמונתם - לפי דרגתם - באמונה הגמורה בהשגחה פרטית, ובכך שרק ה' הוא "צלך" המגן ומוביל אותם, וממילא כתוצאה ישירה - הסתלקו "עניי הכבוד" שהיו הכלי ליימונה ה' וההשגחה פרטית' עליהם, וכלל ישראל נמסרו להנהגת הטבע!

### התבטלות האומות מול אינטי הטבע

בזאת יתבאר הקשר של מזג האוויר הקיצוני שהיה בתקופה זו שבה נעשה העגל. ונבאר -

בזמן שיש בעולם מזג אוויר קיצוני ועוצמתי של חום או קור, נוצרת הרגשה טבעית של הכנעה והתבטלות מול הכוחות האיתנים של הטבע. ולכן בזמנים אלו אומות העולם מתחברות להנהגת הטבע בעוצמה גדולה יותר, וזה ביאור דברי המהר"ל שבתקופות אלו יש שלטון חזק יותר לאומות העולם.

אבל כלל ישראל לעולם לא רואים בטבע כח ששולט מעצמו, וברור להם שבכל מצב יש מעל הטבע כח עליון של הקב"ה שמנהיג אותם, ולכן גם בזמנים כאלו הם לא נכנעים ולא מכופפים עצמם תחת הטבע.

הסיפור הבא ממחיש זאת: בתקופה שבחורי ישיבת מיר שהו בשנאי, היה שם חום נורא שהקשה מאוד על התפקוד של כל התושבים. אולם בני הישיבה התעלמו מכוח הטבע העוצמתי הזה, והמשיכו בתלמודם למרות הזיעה הנוטפת שהיה צריך לגבול העת כדי שלא ייהרסו הגמרות... הם לא נתנו לטבע שלטון עליהם.

אופן ההנהגה הנכונה היא, להתעלם מהכח הטבעי העוצמתי, ולהכפיף את עצמינו רק להנהגתו הישירה של הקב"ה - וממילא באמת הקב"ה ינהיג אותנו בהשגחה פרטית.

אולם כאמור, בעת שנעשה חטא העגל, כלל ישראל איבדו את אמונתם השלימה בהנהגתו של הקב"ה, וכיכול התבטלו תחת הנהגת הטבע המוחשית שבאה לידי ביטוי גם בחום הקיצוני השורר בתקופה זו של השנה.

### ביאור דמיון האבות להרים

על פי דברים אלו יתבאר היטב סיום הפסוק, בו כלל ישראל מבקשים מהקב"ה שימתין להם על "הרי בתר" הגבוהים - שם נמצאים האבות הקדושים, ולא במישור, ושכך הם בטוחים שהקב"ה לא יבחר תחתם באומה אחרת.

ביאור הדברים -

מקום ישוב של 'דברים' הוא תמיד במישור, אך בהרים גבוהים וחדים יכולים להמצא רק יחידים.

וזהו משל להנהגת האמונה והבטחון של אבותינו, ולדרגת החיבור שהיה להם אל הקב"ה, שהיא דרגה גבוהה שכל האומות לא יכולים להגיע אליה, ולכן האבות נקראים "הרים", כי הם מתעלים כמה שיותר למעלה משאר אנשי העולם.

ובזאת כלל ישראל אומרים לקב"ה: אמת הדבר שכעת בחטא העגל נפלנו ואיבדנו את הקשר אלך, אבל השרוש שלנו אצל האבות הוא במקום גבוה שאין אומה אחרת שיכולה לטפס אליו, ואם כן תמתין לנו שנחזור לדרגה זו במהרה.

לשיעור המלא 073.295.13.81

מספר השיעור: \*33355311#

## בינה יתירה - יסודות האמונה לנשים ובנות הסמינרים על פי ספר "דרך השם" לרמח"ל

## בינה יתירה

## עבודת האשה בעולמה [חלק א]

עם הבורא ראוי האדם להתהלל ולהשתבח.

### האשה מתהללת ביראת ה'

האישה לעומת זאת, אינה מתהללת ומשתבחת במה שמשתבח האיש.

שלמה המלך מנתב את דרכה וייחודיותה של האישה במילים המוכרות לכלנו מהפרק האחרון של ספר 'משלי':

**"שקר החן והבל היופי - אישה יראת ה' היא תתהלל"**

בעוד האיש מתהלל ומשבח בהשכלה שרוכש באמצעות לימוד התורה, אשר דרכו הוא מתחבר עם הגילוי של הבורא בעולמו, הרי שהשבח הניתן לאישה הוא על מידת היראת שמיים שבה.

### האם החן והיופי מוכרחים להיות שקר?

באופן מקביל לגמרי לפסוק העוסק בשבחו של האיש - גם הפסוק העוסק בשבחה של האישה מציג לנו את התנונים האחרים שבהם עלולה האישה בטעות להתהלל: החן והיופי.

שלמה המלך מציג את החן והיופי כמציאות שמהותה היא "שקר" ו"הבל".

האיש - וכנגדה את עבודת האשה.

בספר 'קהלת', שלמה המלך מציג בפנינו את ההתייחסות הנכונה לשלושה תחומים אותם נוטה האדם להציג כהצלחה אישית: כחמה, גבורה ועושר:

**"כה אמר ה': אל יתהלל חכם בחכמתו, אל יתהלל גיבור בגבורתו, אל יתהלל עשיר בעשרו; כי אם בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותי"**

החכם, הגיבור והעשיר, נוטים לייחס את המתנות אותן קבלו מאת הבורא כהישג אישי הראוי להערכה. אך האמת היא שאין להם כל סיבה להתפאר בהם, שכן יכולות אלו הן בגדר 'מתנה' שלא קשורה למאמץ או עבודה אישית שלהם.

במה אם כן, יכול האדם להתהלל?

**"כי אם בזאת יתהלל המתהלל: השכל וידוע אותי".**

כאשר אדם משקיע את כוחותיו ויכולותיו כדי להשיג את גדולת הבורא על ידי לימוד התורה, הוא ראוי להיות מהולל על כך.

לימוד התורה מייצר חיבורים עמוקים בין האדם לבורא, עד כדי שזה מוגדר כ"השכל וידוע אותי", ובחיבור הזה

### שלושת עמודי העולם

מגיל רך הכרנו את שלושת העמודים עליהם עומד העולם; תורה, עבודה וגמילות חסדים. ידענו כי עבודת ה' של היהודי מתחלקת לשלושה עמודים אלו, ובאמצעותם מעמיד היהודי את עולמו ומחזיק את העולם כולו.

ידענו זו מעלה בנו - הנשים, את השאלה:

מה מקומה ותפקידה של האישה היהודית מול שלושת עמודים אלו? כיצד יכולות הנשים להעמיד את עולמן, ובאיזה אופן יכולות הן לממש את תפקידן ויעודן?

בסדרה החדשה שלפנינו נקבל בס"ד מענה לשאלה זו, מענה שיפתח לנו צוהר למהותה של עבודת ה' של האישה והבת היהודית.

סדרה זו תסייע לנו להבין ולחדד בתוכנו את מהות תפקידנו בעולם, ואת האמצעים בהם נתקן את עצמנו באופן המתאים לנו, כנשים ובנות.

### האיש מתהלל בידעיה ה'

כדי להכנס לעולם הייחודי של עבודת ה' המתקיימת על ידי הנשים בפרט, נקדים ונציג שני פסוקים מקבילים, בהם שלמה המלך החכם מכל אדם מגדיר את עבודת

התנאים הנדרשים לקליטת ידע וערכים [י]  
**שימוש בתמריצים ללימוד התורה**

בערב שבת סמוך לכניסתם - כדי שיבוא לסעודה מתוך רעב ויאכל לתיאבון.

ה"רעב" ללימוד נוצר על ידי 'ענוה' והכרה בכך שהאדם אינו יודע הכל, ויש עוד הרבה תחומים ומעמקים שהוא עדיין אינו מכיר. תחושת החסר הזו יוצרת רצון עמוק להשיג עוד ועוד ידע, ולהרחיב את ההשכלה ככל הניתן.

מי שמשוכנע שהוא כבר יודע הכול - לא יהיה פתוח לקבל חומר חדש, ורק כשאדם רואה באופן מפורש עד כמה הוא רחוק מהשלמות, אז הוא מתמלא ברצון ותשוקה לרכוש דעת.

ובזה נבאר מה שנאמר (ההילים ק"א, ז): "רִאשִׁית חֻכְמָה - יִרְאָה". ויש להבין, מה הקשר בין היראה לחכמה, ומדוע היא ה'ראשית' שמובילה אל החכמה?

אלא ש'יראה' מלשון 'ראיה', כלומר לראות מחוץ למקום שלי, ו'יראת ה' היא ראיית הדרגות הרוחניות העליונות מעבר לתפיסה שיש לי עד כה. והקב"ה משפיע חכמה רק למי שמזכין את עצמו להיות כלי לשאת אותה בתוך אישיותו, וזאת באמצעות רעב ותשוקה לחכמה, המבוססים על היראה וההכרה בכך שיש עוד הרבה מעמקים ובהם מעבר להשגתו הנוכחית של האדם. ועל זה נאמר (משלי כב, ד) "עֵקֶב עֲנוּהָ יִרְאָת ה' - ה' עֲנוּהָ מֵעַמִּידָה אֶת הָאָדָם תִּמְדִּי בְעֵקֶב" ביחס למה שהוא עוד יכול לעלות, ואז הוא זוכה ליראת ה', לראות כמה עוד חסרה לו השגות רוחניות נוספות.

חז"ל אומרים (תענית ז): "למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב 'היו כל צמא לכו למים' - לומר לך: מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה". וכן מצינו שהתורה ניתנה למשה רבינו לזכרון כי הוא היה ה"ענין מאד מכלל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר יג, ג).

וזאת מפני שהתורה אינה ניתנת אלא למי שרעב ומשתוקק אליה - וממילא מקשים וסופג יותר ממנה. ומי שהוא 'ענין' מלשון 'עני', תמיד מרגיש עני וחסר ביחס למה שעדיין לא השיג.

נמצא, שאם אדם מעוניין ליצור לעצמו תמריץ פנימי ללמוד תורה בהתמדה, עליו להתבונן כמה הוא חסר בידיעת התורה, וכתוצאה מזה יתחדש אצל רעב ותיאבון מוגבר ללמוד ולהוסיף חכמה.

**יצירת סקרנות על ידי שאלות**

דרך נוספת ליצור תמריץ פנימי של רעב, המתאימה יותר מתאים לרב הבא ללמוד את תלמידיו, היא על ידי יצירת סקרנות. מומלץ מאד להציב בתחילת השיעור שאלה מסקרנות, ולעורר נקודה שמסקרנת את המחשבה ומביאה את התלמיד לרצות להבין ולהעמיק. שאלה יוצרת רצון פנימי לפתור, להבין, להשלים. וכך התלמיד לא לומד רק כי 'צריך', אלא כי משהו בתוכו מבקש מענה.

כאשר המלמד פותח את השיעור בשאלה מרתקת ומעוררת מחשבה, הוא יוצר אווירה של עניין, וגם תלמיד שלא תכנן להקשיב ולהעמיק בסוגיא, מתעורר בו חשק.

כן אנו מוצאים בלילי הסדר - שמסירת הדברים צריכה להיות באופן של 'שאלה ותשובה', והסיבה היא כאמור, מפני שבצורה כזו השאלה מעוררת את הסקרנות וגורמת שהתשובה תקלט ותספג הרבה יותר בתוכו של השואל. גם כשכותבים מאמר ומציבים בראשו 'כותרת', ניתן לבחור כותרת טכנית, שמסבירה מה תוכן המאמר. ולעומת זאת אפשר לבחור כותרת שמעוררת סקרנות, הגורמת לקורא לרצות לדעת מה כתוב שם.

לסיכום: תמריץ חיצוני אמנם עשוי להניע את הלימוד, אך תמריץ פנימי יוצר חיבור אמיתי ומניע את האדם להעמיק, ולהשתוקק להבין עוד. והדרך לכך היא על ידי ענוה והרגשת חסר, יחד עם יצירת סקרנות ואתגר מחשבת.

**תמריץ חיצוני מול תמריץ פנימי**

במאמר הקודם עסקנו בתמריצים חיצוניים ופנימיים, ככלים לעידוד הידע או התלמיד לשיפור הקצב של ההתנהגות. הבהרנו כי **תמריץ חיצוני**, כמו פרסים ושכחים, אכן מסוגל לעורר קצב עשייה מהיר, אך לרוב הוא לא מוביל לחיבור פנימי עם ערך או תוכן מסוים. התוצאה היא פעולה חיצונית בלבד - ללא חיבור מהותי לדברים.

לעומת זאת, **תמריץ פנימי** כולל שינוי מחשבת: לגרום לילד להיות מחובר לרעיון ולרצות בזה בעצמו, וממילא לפעול בזריזות ובקצב כפול.

נרחיב מעט לכאן: מה הסיבה שחיבור עצמי לרעיון מזרז את הקצב?

מפני שבאופן טבעי 'נפש' האדם גוררת אותו להיות עסוק רק בעצמו, והמעשים או המלידה הם פעולות של יציאה מעצמו, וממילא נעשים בעצלתיים יותר.

אבל כשאדם מתחבר לרעיון מסוים, זה מכניס בתוכו 'רוח' של חיות שמניעה אותו וגורמת לו להיות אקטיבי ופעיל, עד שהוא מסכים לוותר על נוחות והנאה של עצמו, ולפעול עבור הרעיון שהוא מאמין בו.

השימוש בתמריצים נצרך לא רק כשבים לפעול שינוי התנהגותי, אלא גם כשמעוניינים להעביר חומר לימודי כראוי. וגם בזה יש שני אפשרויות - תמריץ חיצוני מול תמריץ פנימי.

**תמריצים בלימוד התורה**

אפשרות אחת להניע את הלמידה, היא בעזרת **תמריצים חיצוניים** - מבצעים, מבחנים, צבירת נקודות או מתן פרסים. יש גם תלמידים שבאופן אישי אומרים לעצמם: "אני חייב להספיק את המסכת", או "אני רוצה לדעת את כל ההלכות". התחושה של עמידה ביעדים 'והספק' יוצרת 'סיפוק' - אך מדובר בסיפוק חיצוני, שלא בהכרח גורם שינוי באישיות.

לימוד 'חיצוני' שמבוסס רק על בקיאות והספקים - לרוב אינו כולל חוויה רגשית של התוכן הנלמד. התלמיד אולי ידע את החומר ויענה נכון על השאלות במבחן, אבל הוא לא ירגיש קשר פנימי אליו, ולא תהיה ללימוד כזה השפעה על הנפש והאישיות שלו.

לעומת זאת, כאשר יש **תמריץ פנימי** - ניתן להגיע לידי כך שהתלמיד לא רק ילמד, אלא גם יבין, יפנים, ויתחבר אל הדברים.

הדרך החזקה ביותר לגרום לתלמיד לחוש חיבור אמיתי ללימוד היא החוויה שהוא חווה כשהוא מבין היטב את החומר הנלמד. כשהתלמיד חש שהוא הבין סברא או תירוץ - יש לו הנאה ושמחה פנימית. כי כל השכלה וההשגת עומק של חכמה מעניקה לאדם הרגשת חיות והנאה, כלשון הפסוק (קהלת ז, ב) "הַחֻכְמָה תַּחִיָּה נְעֻלָּה".

הרגע הזה שבו המחשבה מתבהרת - הוא עצמו מהווה תמריץ עמוק ללימוד. מי שטעם את טעמה של חווית ההבנה - יבקש לטעום ממנה שוב ושוב.

**יצירת רעב והשתוקקות**

התמריץ הפנימי מבוסס על יצירת רעב. כלומר, רצון ותשוקה לדעת, להבין, ולהתקדם.

כשאדם חש שבע ומלא מעצמו, לא תהיה לו פניות ופתיחות לשמוע ולספוג תובנות חדשות. לעומת זאת, כשיש לאדם רעב ותשוקה לחומר הלימודי, הוא יספג אצלו באיכות גדולה, ותהיה לו מוכנות נפשית להשקיע בו.

מציאות זו קיימת גם בעיכול מזון גשמי. אדם שאינו רעב - לא ירצה לאכול, והגוף ידחה את האוכל כאשר הוא חש שאינו זקוק לו.

ולעומת זאת, מה שנאכל מתוך רעב - נספג ומתקבל טוב יותר. כפי שנפסק בהלכה שלא יאכל אדם בערב פסח או

אולם הצגה זו מעוררת תמיהה, שכן היא אינה עולה בקנה אחד עם דברי הגמרא (כתובות נט): האומרת: "לא נבראה האשה אלא ליופי".

הגאון מוילנא מתייחס לתמיהה זו, ומיישב אותה בחדות: היופי והחן אכן בגדר של הבל ושקר כאשר הן מרוקנות מתוכן פנימי, אולם, כאשר האשה היא עם יראת שמיים, היא יכולה להתהלל גם בחן וביופי בהם ניחנה! מדוע?

**מדוע אישה יראת שמיים יכולה להשתבח בנוי וביופי?**

**שלושת העמודים**

כדי להשיב על שאלה זו, עלינו להקדים ולבאר את מהותה הפנימית של מידת ה'יראה' בה אמורה האשה להתמקד ולהתהלל.

לצורך כך, נשוב לשלושת העמודים עליהם עומד העולם, ונבאר את ההקבלה שלהם לעבודה הייחודית של האבות הקדושים: אברהם, יצחק ויעקב.

**אברהם** אבינו פעל בעולם את הגילוי של עמוד החסד - גמילות חסדים.

**יצחק** אבינו פעל בעולם את הגילוי של עמוד העבודה, היא הגבורה והדין.

**יעקב** אבינו פעל בעולם את הגילוי של עמוד התורה - הוא עמוד האמת.

עבודתו של האיש, מקבילה בעיקר לפועלו של יעקב אבינו המכונה "בחיר האבות", כאשר עיקר העבודה המוטלת על כל איש ואיש היא להמשיך את מורשתו של יעקב אבינו, כפי שמתבטא היטב במילים: "השכל יודע אותי". הכרת הבורא באמצעות לימוד התורה.

עבודתה של האשה, לעומת זאת, שייכת לעמוד השני - עמוד העבודה, שהשגת יראת ה' היא חלק מרכזי בה.

**מהו עמוד העבודה?**

ה'עבודה' בפשטותה היא, עבודת הקרבנות. ובמשמעות נוספת היא עבודת התפילה.

עבודת הקרבנות כמו גם עבודת התפילה, מביעות מסר אחד והבנה אחת:

הכרה ברורה בכך שאין לנו משלנו מאומה זולת מה שנותן לנו הבורא, ואף נתינה זו הינה במידה ובחשבון מדוקדק לפי מה שנצרך למימוש תפקידנו בעולם.

בשונה ממידת החסד השייכת לגילוי של אברהם אבינו המבטאת את גילוי השפע המורעף עליו מאת הבורא בחסד וברחמים.

מידת הגבורה לעומת זאת, המידה השייכת ליצחק אבינו, מפנימה בנו את היסוד לפיו אין שום דבר שמגיע אלינו "סתם", שכן כל מה שמגיע אלינו מאת הבורא ניתן לנו בגבול ומידה לפי התאמה לתפקיד וליעוד שלנו.

כאשר אנו מתחברים לתפיסה של 'מידת הדין', ומכירים בכך שהשפע מורעף עלינו בהתאם לצורך של עבודתנו בעולם, אנו מבינים שהנתינה העצומה הזו מחייבת אותנו לתת את עצמנו בתמורה, ולפעול עם כל השפע בהתאם למטרה שהועיד עבורנו הבורא.

**במאמר זה עסקנו בבירור תפקידה של האשה בעולמה - קניית המידה של יראת ה'. התחלנו לבאר את התוכן של 'עמוד העבודה' ומה ההשלכות של החיבור ל'מידת הדין'.**

**במאמר הבא נמשיך לעסוק בכך, ונשלים את התמונה המלאה על ה'יופי', ה'דין' ומידת היראה, המתקיימים אצל האשה באופן ייחודי.**

לשיעור המלא 073.295.13.81  
מספר השיעור: \*41720121#

הגליון השבוע מוקדש לרגל השלושים של  
האי גברא יקרא  
**רבי אברהם חיים ב"ר יצחק דוד גרוסמן זצ"ל**  
נלב"ע כג ניסן תשפ"ה  
חוקרש על ידי משפחתו ה"ו

**להבין בתפילה**  
ביאור המהות הפנימית של ברכות תפילת העמידה ערך עמ"י שיעורי רבי אהרן שווב שליט"א  
ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות | וכן במוקד המכירות 05485.640.33